

DOKUMENTUMOK

(D-9)

CDS/ISIS

Szöveges adatbázis lekérdező rendszer

Felhasználói útmutató

Budapest, 1989. március

Készült az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program
támogatásával az MTA SZTAKI-ban

A kiadásért felel: Bakonyi Péter

Összeállították:

Huba Zoltán
Jakab Zsuzsanna

TARTALOM

Bevezetés.....	3
Az ISIS-ről általában.....	4
Az UNI program	5
Az ISIS és a CICS.....	6
A CDS/ISIS üzemmódjai.....	7
A CDS/ISIS kereső funkciói.....	8
Egy keresés némi magyarázattal fűszerezve.....	18
A. Melléklet: A kapcsolat megteremtése és elbontása az UNI és a CDS/ISIS programok között.....	33
B. Melléklet: Irodalomjegyzék.....	39

Bevezetés

A kutatás-fejlesztés szakirodalma, a szabadalmak, a műszaki és tudományos információk, stb. kulcsfontosságúak a legkülönbözőbb feladatok megoldásában.

Századunk végére ezek az információk a legtöbb témakörben olyan hatalmasra duzzadtak, hogy áttekintésük a hagyományos módszerekkel már lehetetlen. A számítástechnikai eszközök elterjedése lehetőséget biztosít az információk kezelésére, ugyanakkor használatukkal a rendelkezésre álló adatok mennyisége egyre rohamosabban növekedik.

Az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program (IIFP) egyik célja, hogy az ország kutató-fejlesztő intézményeit behálózó, minden kutató számára hozzáférhető, a kutató-fejlesztők információs igényeit magas színvonalon, egységesen kiszolgáló rendszert hozzon létre.

Az IIFP keretében a professzionális személyi számítógépek széleskörű elterjedésére, és a Magyar Posta **adathálózatára** alapozva, néhány nagyobb számítóközpont megkezdte **adattárisok on-line** (a számítógép hálózatba bekötött személyi számítógépekről elérhető) szolgáltatását. Ilyen szolgáltatás a nagygépeken lévő szöveges bibliográfiai vagy tényadatbázisokból a felhasználó érdeklődésének megfelelő részinformációk rendelkezésre bocsátása.

Az IIF hálózatba kötött számítógépeken leginkább az UNESCO által kifejlesztett **CDS/ISIS** nevű **szöveges információkezelő rendszeren** keresztül történik adatbázis szolgáltatás (CDS/ISIS = Computerized Documentation System / Integrated Scientific Information System). Megjegyezzük, hogy a CDS/ISIS-nek létezik PC-n futó változata is, ennek funkciói lényegében megegyeznek a nagygépes változattal, de kezelése (parancsai) eltér(nek) ettől.

Ebben a kiadványban az adathálózatba való csatlakozással kapcsolatos problémák rövid ismertetése után a CDS/ISIS szöveges információkezelő rendszer nagygépes változatának használatához kívánunk segítséget nyújtani.

E kiadvány célja, hogy a kezdő felhasználó általános képet kapjon a CDS/ISIS lehetőségeiről és megtanulja az on-line **HELP** használatát. Nem célja viszont, hogy a leendő felhasználót a CDS/ISIS használatának összes rejtelmébe beavassa, ez ugyanis egy sokkal terjedelmesebb és fárasztóbb olvasmány lenne. A CDS/ISIS haszná-

latát egy minta adatbázisban való keresés segítségével is illusztráljuk.

Az egyes installációk között apró különbségek lehetségesek, itt az MTA SZTAKI számítógépein működő rendszert ismertetjük.

Az ISIS-ről általában

A CDS/ISIS rendszer kifejlesztésekor elsősorban a könyvtárak számítástechnikai igényeit tartották szem előtt. Ebből következően az ISIS különösen alkalmas nagy könyvtári állományok, referátumok, címjegyzékek tárolására.

A szöveges adatbázisokat úgy képzelhetjük el, mint egy-egy nagy, számítógépben tárolt lexikont, szótárat vagy enciklopédiát. A nyomtatott információkkal szemben a számítógépben tároltakkal több kézenfekvő előnye is van. A vaskos kötetek lapozgatása helyett a számítógép végzi el - sokkal gyorsabban - a keresést, így pl. egy kulcsszóhoz több rokon tárgyú szócikk is kapcsolódhat, vagy a számítógépes nyilvántartásokat folyamatosan lehet frissíteni.

Az ISIS adatbázisok két fő részből állnak. Az ún. **MASTER** fájl az adatbázis rekordjait, azaz magukat az adatokat tartalmazza. A **MUTATÓ**ban (más néven index, invertált fájl) **ismérvek**, kulcsszavak találhatóak. Az adatbázisok építői (az adott téma szakértői) határozzák meg azt, hogy egy-egy rekordra (a lexikonokból vett szóhasználatú szócikkre) mely rekordelemek a legjellemzőbbek és ezeket a rekordelemeket, (ismérveket) helyezik el a mutatóban. A mutatóban - természetesen a felhasználó számára láthatatlanul - fel vannak sorolva mindazon rekordok sorszámai (Master File Number = MFN) is amelyekre az adott ismerv jellemző. A mutató segítségével a felhasználó gyorsan megtalálhatja az őt érdeklő rekordokat.

A különböző adatbázisok eltérő tartalmúak. Ez azt is jelenti, hogy az egyik adatbázis rekordjaiban esetleg másféle elemek (mezők) vannak, mint a másokban. Egy bibliográfiai adatbázis mezői lehetnek például a cikk címe, szerzője, a folyóirat címe stb., viszont egy kutatási témákat tartalmazó adatbázis mezői nyilván mások, például a kutatás célja, a téma tömör leírása, a kutatóhely címe és így tovább.

Az adatbázis-szolgáltatók közlik, hogy az egyes adatbázisok milyen felépítésű rekordokat tartalmaznak, vagyis milyen információ található az egyes mezőkben. Ezt vagy az adatbázist ismertető nyomtatványból tudhatjuk meg (ha rendelkezünk ilyennel), vagy -

mint a példának választott SZTAKI gépein szolgáltatott adatbázisok esetében is - ez az információ a képernyőn is megjeleníthető. Ezt a HELP parancs megfelelő használatával érhetjük el.

Az IIF hálózatban elérhető adatbázisok leírását az IIF Dokumentumok D-7: IIF ADATBÁZISOK Referencia lapok gyűjteménye című kiadvány tartalmazza.

A SZTAKI KFIIR csoportja elkészítette a CDS/ISIS IIF hálózathoz illesztett változatát, ennek neve **AIDS/ISIS** (AIDS = Advanced Integrated Diacritical System). Ez a rendszer, mint a neve is mutatja, lehetővé teszi az **ékezetes karakterek** használatát az információátvitelben. Az AIDS/ISIS magyar nyelvű válaszokat és hibüzeneteket is tud adni (az angol, francia és német nyelvű üzenetek mellett). Az AIDS/ISIS használatához a PC-n a SZTAKI által fejlesztett **UNI** programra is szükség van.

Az UNI program

A SZTAKI által kifejlesztett és a POSTA által üzemeltetett csomagkapcsolt hálózat lehetővé teszi, hogy bármelyik olyan IBM típusú (vagy azzal kompatibilis) személyi számítógépről, amelyik csatlakozik a hálózathoz, elérjük bármelyik olyan nagyszámítógépet, amelyik a hálózatra csatlakoztatva van.

Egy személyi számítógép (PC) akkor tekinthető **hálózatra csatlakoztatottnak**, ha egy kommunikációs csatornán keresztül (RS232 port vagy X25 kártya) össze van kötve a hálózat valamely csatoló egységével (LANP-BOX, WANP-BOX vagy NEDIX), és a PC-n fut egy megfelelő terminálemulátor program. A PC-ben az UNI program egyéb funkciói mellett ezt a feladatot is ellátja.

A PC és a CDS/ISIS program közötti **kapcsolat megteremtése** az UNI (USER NETWORK INTERFACE) program feladata.

Az UNI program egyik fontos tulajdonsága az, hogy a kapcsolat felépítéséhez szükséges lépések egy paraméterezhető eljárásban leírhatók. Ezt az eljárást az UNI program képes végrehajtani, és így a hálózati kapcsolatot képes önállóan felépíteni. Ha tehát valaki rendszeresen hív egy adatbázist, akkor célszerű a megfelelő **hívóeljárást** megírni, ill. az adatbázis üzemeltetőjétől megszerezni. Ennek birtokában nincs más feladata, mint az UNI programot a PC-n úgy elindítani, hogy az a megfelelő eljárást a megfelelő paraméterekkel végrehajtsa. Ismeretesek olyan PC-n futó menürendszerek, amelyek lehetővé teszik, hogy a felhasználónak csak egy menüpontot kelljen kiválasztania - a rendszer indítja el a UNI programot a megfelelő eljárással, amelynek eredményeként

máris a CDS/ISIS rendszerrel kerül közvetlen kapcsolatba. Ilyen például a SZTAKI IBM osztálya által kidolgozott IIF keretrendszer és a SZTAKI KFIIR csoportja által készített INFOTÉKA menü. Az A. Mellékletben egy rövid mintakeresés található az UNI alkalomszerű működtetésének bemutatására.

Az IIF keretrendszer és az UNI program részletes leírását az IIF Dokumentumok D-5: UNI, és IIF Dokumentumok D-2: IIF Keretrendszer című kiadványok tartalmazzák.

Az ISIS és a CICS

A CDS/ISIS on-line rendszer a terminálok kezelését az IBM CUSTOMER INFORMATION CONTROL SYSTEM (CICS) nevű távadatfeldolgozási monitorára bízta. A CICS IBM és avval kompatibilis host számítógépeken igen elterjedt terminálkezelő rendszer, a számítógépen futó CICS-re több on-line alkalmazás is támaszkodhat, egy-egy terminálon bármelyik ilyen alkalmazás elindítható. Egy ilyen alkalmazás neve: tranzakció. A terminál kezelője a tranzakciónévvel indítja el a tranzakciókat.

Az ISIS szöveges adatbáziskezelő rendszer magyar nyelvű változatának tranzakcióneve: ISIH.

A tranzakció (esetünkben az ISIH) elindítása után a terminálról elküldött üzeneteket a tranzakcióhoz tartozó ún. alkalmazói program kapja, és a válaszokat is ő küldi. Az ISIH parancs kiadása után tehát már ISIS környezetbe kerül a felhasználó és az ISIS programnak adhat utasításokat a terminálról. Lehetőség van arra is, hogy az ISIS indításakor - a tranzakciónévvel egy sorban - az ISIS-nek szánt információt is küldjünk. (Pl. az ISIH tranzakció meghívásakor azzal egy sorban megadhatjuk az isisfelhasználó-nevet, a jelszót és az adatbázis nevét is a fenti sorrendben.)

A CDS/ISIS a CICS-re bízta a keresőkérdésekre adott válaszok megjelenítését is. Ez azt jelenti, hogy a kiírandó képernyőket az ISIS előre összeállítja a memóriában és azokat a CICS lapozó parancsaival lehet nézegetni. Ha végigolvasott egy képernyőt, és alul a "---- MORE ----" szöveg látható, akkor a folytatást valamely CICS lapozóparanccsal lehet kérni, ha pedig alul "---- END ----" áll, akkor ennek az információegységnek vége van. Ha valaki ennek ellenére megpróbál tovább lapozni, egy ezt jelző CICS üzenet jelenik meg a képernyőn. Írógépes terminálokon (az IIF hálózatba kapcsolt terminálok nagy többsége ilyen) a továbblapozást az ENTER billentyű megnyomásával lehet kérni.

Az eddigiekből következik, hogy a képernyőn megjelenő üzeneteket nem mindig az ISIS küldi. A CICS által küldött üzenetek mindig

DFH... kezdetűek. Ha tehát valaki ilyen kezdetű üzenetet kap, akkor gondoljon arra, hogy nem az ISIS programmal, hanem a CICS-el áll szemben, ennek megfelelően ilyenkor CICS paranccsal kell válaszolni.

A CICS nagyon sokféle üzenetet tud küldeni, ezek megtöltenek egy külön kézikönyvet. Szerencsére ezeknek csak kis részével találkozhat egy CDS/ISIS felhasználó. A legfontosabb ilyen üzenetek magyarázata a HELP-ben a CICS kulcsszónál megtalálható. A hiba-üzenetek leírása megadja azt is, hogy ilyenkor mit lehet/kell tenni.

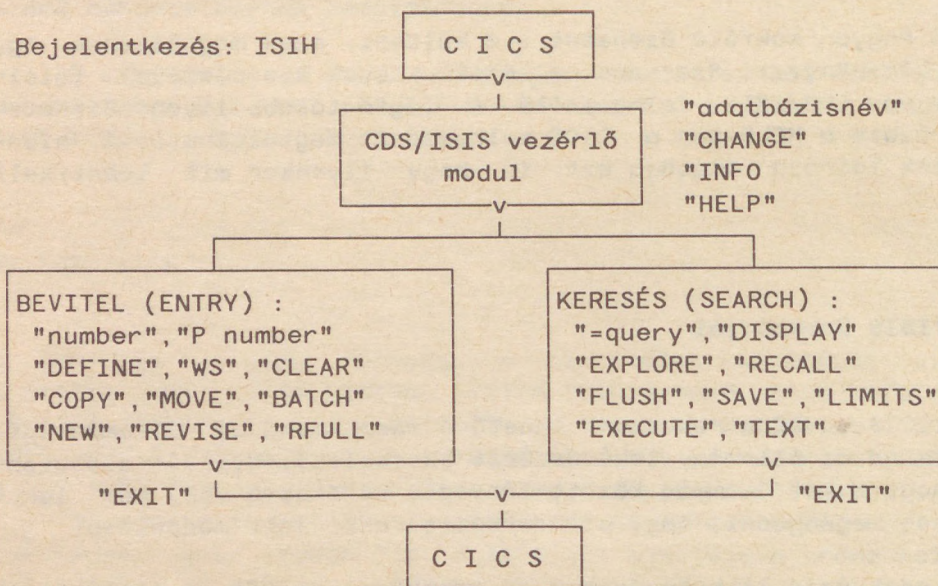
A CDS/ISIS üzemmódjai

A CDS/ISIS **on-line** rendszer lehetővé teszi mind az **állományépítést**, mind az állomány **lekérdezését** (keresést). Nyilvánvaló azonban, hogy e két üzemmód között lényeges különbség van, nem lehet bárkinek megengedni, hogy az adatbázis rekordjait módosítsa.

Ha az adatbázis létrehozásakor az adatbázis építői az on-line módosítást engedélyezték, akkor az adatbázisba való belépés előtt (pl. a CHANGE parancs kiadása után) az ISIS megkérdezi az adatbázis **módosítását engedélyező jelszót**. Ha ekkor a jelszó megadását elmulasztjuk, akkor nem módosíthatjuk az adatbázist, azaz nem használhatjuk az állományépítő parancsokat.

Az üzemmódok közötti átkapcsolás - a beadott CDS/ISIS parancsnak megfelelően - automatikus. Mivel nincs minden felhasználó mindegyik üzemmód használatára jogosítva, előfordulhat, hogy egyes parancsok végrehajtását "Kérése nem teljesíthető (jelszó)..." üzenettel megtagadja a rendszer!

A következő ábrán megpróbáljuk bemutatni a CDS/ISIS programrendszer hierarchiáját és megadjuk az egyes üzemmódokhoz tartozó parancsokat:

A CDS/ISIS **sormódú** és **képernyős terminálok** tud kiszolgálni. A fenti parancsok egy része azonban csak a képernyős terminálokon használható, ilyen pl. a KEEP parancs. Az IIF hálózatba bekötött személyi számítógépek többsége a nagyszámítógépekre sormódú terminálként kapcsolódik. A CDS/ISIS kereső funkcióit ismertető fejezetben csak a sormódú terminálok is működő parancsokat írjuk le.

A CDS/ISIS kereső funkciói

Mint azt már jeleztük, most itt csak a fontosabb lekérdező parancsokat ismertetjük nagyon röviden.

Az adatbázis kiválasztása.

Az adatbázist kiválaszthatjuk a munka kezdetén, vagy a CHANGE parancs segítségével. Az ISIS-be való bejelentkezéskor az adatbázis nevét a CICS tranzakciónév (esetünkben ISIH), az ISIS azonosítónév és a jelszó után paraméterként is megadhatjuk. Ha az adatbázis nevét nem adtuk meg, vagy valamely korábbi paramétert elrontottuk, az ISIS egyenként megkérdezi a fenti paramétereket, így az adatbázis nevét is.

CHANGE adatbázis változtatása.

Ha az egyik adatbázisban befejeztük a keresést és egy másik adatbázisban kívánjuk a munkát folytatni, ezt a CHANGE 'adatbázisnév' parancs segítségével tehetjük meg. Ha a nevet elrontottuk, az ISIS megkérdezi a jó adatbázis nevet.

A CHANGE parancs hatására az ISIS nem törli az előzőleg összeállított keresőkérdéseket. Ha biztosak vagyunk abban, hogy a már elhagyott adatbázisba nem kívánunk visszatérni és ott újabb kérdéseket feltenni, akkor a FLUSH parancs segítségével törölhetjük őket.

Keresés

Az adatbázisok rekordjaiból ún. kereső kérdések segítségével lehet kiválogatni azokat, amelyeket majd (a DISPLAY parancs segítségével) részletesen meg kívánunk jeleníteni. A kereső kérdések a CDS/ISIS lekérdező nyelvén tehetők fel.

A keresőkérdéseket az '=' jellel kell kezdeni, ehhez az ISIS parancshoz nem tartozik kulcsszó.

A keresőkérdésekben a mutatóban (invertált fájl) lévő ismérveket használhatjuk. A keresőkérdés több ismerv logikai kapcsolata. A CDS/ISIS lekérdező nyelve a **Boole-algebrán** alapul. A Boole műveletek a következők : * (logikai VAGY), + (logikai ÉS), ^ (de NEM). A kifejezésekben természetesen a zárójelek is használhatók. Figyelem! a '^' művelet nem a szokásos egyváltozós NEM művelet, a 'félvezetők ^ szilícium' kérdésre azok a rekordok választódnak ki, amelyeket a félvezetők ismerv jellemez, kivéve azokat, amelyeket a szilícium ismerv is.

Ha a keresésben használni kívánt karaktersorozat ún. funkciós karaktereket ((,), #, +, *, ^) tartalmaz, a kérdést idézőjelbe kell tenni.

A kérdés megfogalmazásakor a fogalmak jellemző első részét egy '\$' jellel lehet lezárni, ekkor az összes a megadott kezdetű kulcsszóval jellemezhető rekordot megkapjuk. Így kerülhető el pl. hogy az egyes szavak különböző ragozott alakjait is fel kelljen sorolni egy keresésben.

Megadhatjuk azt is, hogy a keresőkérdésben megadott ismervnek a rekord mely mezőjében kell szerepelnie ahhoz, hogy a találati halmazba a rekord bekerüljön. Ha pl. a Petőfi név csak akkor érdekel minket, ha szerzőként szerepel és az adatbázis rekordjaiban a 10-es mező tartalmazza a szerzőt, akkor a

= PETŐFI\$(10)

keresőkérésre minden ilyen rekordot megkapunk és nem kapjuk meg azokat a rekordokat, amelyek pl. a mű címében tartalmazzák ezt a nevet.

Minden kereső kérdés egyedi sorszámot kap. Ez a sorszám a képernyőn a kérdésre kapott válasz első sorában a 'QUERY ELEMENT' szöveggel együtt megjelenik. A sorszámot egy '#' jel előzi meg. Vigyázat! A kérdésre kapott válaszban sok más, csupán belső célokat szolgáló sorszám is megjelenik a képernyőn! A többi sorszámmal nem kell törődni, ezt az utolsó számot azonban érdemes megjegyezni, mert a később kiadott DISPLAY parancsokban, valamint kereső kérdésekben felhasználható, az első keresőkérést pl. a későbbiekben '#1'-nek rövidíthetjük.

Tovább egyszerűsíthető a keresőkérések megfogalmazása az EXPLORE parancs segítségével (lásd később).

Az "üres" kérdés (azaz az '=' jel egyszerű megadása) esetén az adatbázisban lévő összes rekord találatnak számít. Ilyenkor a találatok száma megegyezik az adatbázisban lévő rekordok számával.

A keresések megszerkesztése szöveges adatbázisok kezelésekor kulcsfontosságú, ezért a fentieket megpróbáljuk néhány rövid példával részletesebben megvilágítani:

Ha pl. az adatbázisban a rekordban ilyen mezők lehetnek: a cikk címe, szerzője, a folyóirat neve stb., és ezek közül külön-külön bekerült a mutatóba a "szerző" mező teljes tartalma, és a "folyóirat neve" mező összes szava, akkor írhatunk ilyen keresőkérést:

= NAGY SÁNDOR + VÍZÜGYI

Ebben a példában megadtuk egy szerző nevét, valamint egy olyan szót, aminek a folyóirat címében szerepelnie kell. A '+' jel azt jelenti a CDS/ISIS nagygépes változatában, hogy a két ismerv egymással ÉS kapcsolatban van, vagyis: kérjük kiválogatni az adatbázisból azokat a rekordokat, amelyek "szerző" mezőjében NAGY SÁNDOR található ÉS a folyóirat címében szerepel a VÍZÜGYI szó.

A begépelte keresőkérést az ENTER billentyű lenyomásával "küldjük el". Válaszként egy alábbi formájú statisztikát kapunk:

```

-- PAGE --
QUERY ELEMENT #1
-----
P    15      NAGY SÁNDOR
P     3      VÍZÜGYI
T     0 - #2: NAGY SÁNDOR + VÍZÜGYI
T     0 - #1: #2
-- END --

```

A statisztika elemei arról informálnak, hogy az egész adatbázisban 15 olyan rekord van, amelyben NAGY SÁNDOR neve szerepel, valamint 3 rekord, amely tartalmazza a VÍZÜGYI szót, viszont 0 olyan rekord van, amelyben mind a két ismerv egyszerre szerepel, és végül megjelenik ugyanez az érték (0) mint a keresőkérdéshez rendelt találatyszám. Az egyes P jellel kezdődő sorok tehát azt mutatják meg, hogy hány rekordra vonatkozik a teljes adatbázisban az adott ismerv (POST), míg a T jellel kezdődő sorok azt mondják meg, hogy a logikai kifejezés részkifejezéseikhez összesen (TOTAL) hány rekord tartozik. (E példánál a logikai kifejezés EGYETLEN részkifejezésből állt.) Az utolsó T sor a teljes logikai kifejezéshez tartozó találatyszám. (E példánál a végeredmény azonos az egyetlen részkifejezés értékével.)

Az elküldött keresőkérésre válaszul azért kapunk találatstatisztikát, hogy megállapíthassuk, jól fogalmaztuk-e meg a keresőkérést. Példánkban a keresőkérés túl szoros, ezért nincs találat. Ilyenkor új kérdést fogalmazhatunk, például feltételezhetjük, hogy rosszul emlékszünk a folyóirat címére és a keresett cikk(ek) esetleg más című folyóiratban jelentek meg.

= NAGY SÁNDOR + (SZEMLÉ * FIGYELŐ)

Jelentése: keressük azokat a rekordokat, amelyekben szerepel NAGY SÁNDOR neve, és szerepel a SZEMLÉ szó VAGY a FIGYELŐ szó. A VAGY kapcsolat jele a *, a zárójel pedig részkifejezések összetartozásának jelölésére szolgál. Természetesen egy ilyen keresőkérésre kapott találatstatisztika jóval bonyolultabb az előzőnél.

Előfordulhat, hogy olyan ismervet adunk meg a keresőkérésben, amely nem szerepel a mutatóban. Az ilyen ismervnek a sorában a találat-statisztika a NOT FOUND megjegyzést írja ki.

A keresőkérésre kapott találat-statisztika tehát megmutatja, hogy hány rekordból áll az a részhalmaz, amelyet kiemeltünk a teljes adatbázisból. Ha ez a részhalmaz túl nagy, például 1000 rekord, akkor nyilvánvaló, hogy újabb fogalmak ÉS kapcsolatba hozatalával szűkíteni kell a keresőkérést. Ilyenkor

nem kell az eredeti keresést újra leírni, ha az 1000 rekordhoz tartozó keresőkérdés száma pl. 7-es volt, akkor az újabb, szűkített keresőkérdést az alábbi formában írhatjuk:

= #7 + ORSZÁGOS

Vagyis a 7-ik keresőkérdéshez tartozó találatok közül most csak azokat kérjük, amelyekben az ORSZÁGOS ismerv is előfordul.

EXPLORE mutató megtekintése

Az EXPLORE parancs segítségével az adatbázis mutatójának egy szeletét tekinthetjük meg. Hatására a paraméterként megadott szóval kezdődően sorszámozva megjelenik a képernyőn a mutatóban található ismérvek közül az első húsz. Paraméterként tetszőleges karaktersorozat megadható, ha a keresett karaktersorozat nem szerepel a mutatóban, a parancs az utána következővel kezdi a listát.

Az egyes ismérvekhez tartozó sorszámokat egy közvetlenül az EXPLORE parancs utáni keresőkérdésben az ismerv rövidítéseként használhatjuk.

Az EXPLORE parancs EXP-re rövidíthető.

Például az

EXP NAGY

parancsra kapott képernyőn 20 ismerv látható:

NO.	POSTING	TERM
1	1	NAGY ANTAL
2	15	NAGY SÁNDOR
3	9	NAGY TAMÁS
4	2	NAGYFESZÜLTÉGŰ
5	1	NAGYINTENZITÁSÚ
6	1	NAGYLÁTÓSZÖGŰ
7	7	NAGYÜZEMI
8	5	NAMIBIA
9	1	NAPLÓ
10	3	NÓGRÁDI PÉTER
....		
18	3	PESTI KÁROLY
19	1	POSTA
20	3	RÁCZ ANTAL

Az EXP funkció által készített képernyőn az első oszlopban a hivatkozási sorszámot látjuk, a második oszlopban lévő szám

pedig azt mutatja, hogy az adott ismerv hány rekordra vonatkozik a teljes adatbázisban.

Ha ezután válaszképpen csak az ENTER gombot nyomjuk meg, akkor a további 20 ismérvet látjuk a képernyőn. Ezt egészen a file végéig ismételhetjük.

Az ismérvek további nézegetése helyett azonban egy keresőkérdést is megfogalmazhatunk, és ebben a keresőkérdésben a képernyőn látható fogalmakra a hozzájuk tartozó sorszámokkal hivatkozhatunk. Tehát ebben az esetben a

= 2 + 9

formájú keresőkérdés pontosan ugyanazt jelenti, mintha az alábbiakat írtuk volna be:

= NAGY SÁNDOR + NAPLÓ

A válaszként begépelte keresőkérdés hatására az EXP funkció befejeződik, és a szokásos találatstatisztikát kapjuk. Ha bármilyen egyéb parancsot adunk be, az EXP funkció akkor is befejeződik, és az új parancs végrehajtása kezdődik el.

DISPLAY találatok megnézése

A parancs 'd' betűre rövidíthető. Ha nem adunk meg semmilyen paramétert, akkor az utolsó keresőkérdés találatainak megjelenítését kérjük az utolsónak használt megjelenítő formátum szerint. Ha az előző keresőkérdésekben sem adtuk meg a megjelenítő formátum nevét, akkor a megjelenítő formátumok között van egy alapértelmezés.

Ha nem az utolsó, hanem pl. az első kérdés találatait kívánjuk megtekinteni, a kérdés sorszámát a '#' jellel együtt paraméterként meg lehet adni.

Ha megjelenítő formátumot kívánunk változtatni, a DISPLAY parancs paramétereként meg kell adni a formátumnevet.

Az adatbázis-szolgáltatók általában többféle megjelenítési formát is készítenek egy-egy adatbázishoz. Egy rövidebbet például gyors áttekintés céljára, egy másikat esetleg a teljes információtartalom láthatóvá tételére stb. Minden megjelenítési formátumnak van neve - ha nem csupán az adatbázisra alapértelmezésként előírt formátumot akarjuk használni, akkor a névvel hivatkozhatunk a formátumra. Ez a név a DISPLAY parancs egyik operandusa. Az egyes adatbázisokhoz tartozó megjelenítő formátumok az adatbázis HELP-ben megtalálhatók. A

rövid formátumok a rekordok legjellemzőbb adatait mellett általában kiírják az MFN-t is.

Ha nem adunk meg újabb formátumot, akkor a megjelenítési formátum cseréje nem csak a jelen parancsra, hanem minden további D parancsra is érvényes. Vagyis a formátumváltást a CDS/ISIS "megjegyzzi".

Ha csupán egy rekordot kívánunk megjeleníteni, ismernünk kell a rekord ún. MFN-jét (MFN=Master File Number). A DISPLAY parancsban az 'MFN=' kulcsszóval lehet egy adatbázis rekordot kiválasztani.

Amennyiben a keresőkérdéshez tartozó találatok száma se nem túl kevés, se nem túl sok (például 0-nál több, de 50-nél kevesebb), akkor viszonylag rövid idő alatt végignézhetjük a rekordokat.

A DISPLAY parancs hatására tehát megjelennek a képernyőn a találatalmazhoz tartozó rekordok. Először az, amelyik közülük legutoljára került az adatbázisba (a legfrissebb). A megjelenítés során egyszerre egy képernyőnyi információt kapunk. Általában egy képernyőn több rekord tartalma is megjelenhet, de csak annyi, amennyi teljes egészében elfér a képernyőn, vagyis nem kell a tartalmat a következő képernyőn folytatni. Ha persze egy rekord olyan nagy, hogy egyetlen képernyőn nem fér el, akkor készül folytatás képernyő is.

A képernyő alján a

-- MORE --

üzenet látható akkor, ha a folytatás vagy további rekordok várnakoznak megjelenítésre. Az utolsó képernyő alján az

-- END --

üzenet látható. Ha látni szeretnénk a következő képernyőt, akkor üssük le az ENTER gombot. Ha egy előzőleg látott rekordot szeretnénk újra megnézni, akkor nyomjuk meg a PC-n a PAGE UP gombot. Ezután azonban a PAGE DOWN gombbal kell visszalapoznunk, hogy további képernyőket kérhessünk egy ENTER megnyomásával.

Ha nem óhajtunk több rekordot megnézni, akkor gépeljünk be valamilyen CDS/ISIS parancsot, például egy új keresőkérdést.

Gyakori igény, hogy a megjelenő információt a felhasználó megőrizhesse, vagyis a keresés során megjelenített rekordok tartalmát tárolhassa. Az UNI program erre lehetőséget ad.

Egyrészt a ↑ és ↓ feliratú gombokkal a képernyőn mozgatható a rekordtartalom, és a PRINT SCREEN gombbal kinyomtatható. Másrészt a UNI program LOG file-t (naplózó file-t) tud kezelni: ebben a file-ban a kérdésekre kapott válaszok is megőrizhetők, és később szerkeszthetők, majd kinyomtathatók (lásd az UNI kézikönyvet).

EXECUTE keresés ismételt végrehajtása

az EXECUTE parancs segítségével pl. adatbázisváltás vagy a keresési határok módosítása (lásd LIMITS parancs) után egy korábbi keresőkérdés ismételt lefuttatását lehet kérni.

EXIT a munka befejezése - kilépés az ISIS-ből

FLUSH keresőkérdések törlése

Hatására az aktuális keresés közben korábban létrehozott keresőkérdések törlődnek, a sorszámozás újra kezdődik.

HELP tanácsadó-szolgáltatás

A HELP parancs általában arra szolgál, hogy a CDS/ISIS használatával kapcsolatos problémáinkra választ kaphassunk. Ha csak annyit ütünk be, hogy HELP, akkor a HELP szolgáltatás rövid kezelési leírását kapjuk meg a képernyőn. Ha azonban a HELP parancs mellé operandust is írunk, akkor egy tetszőleges szerinti információegységet jeleníthetünk meg közvetlenül. Az operandus lehet egy CDS/ISIS parancs, vagy egy hibaüzenet kódja, vagy egy funkció kódja, esetleg egyéb kód is. Például a

HELP DIAG

parancs hatására megkapjuk a CDS/ISIS rendszer fenti egyszerűsített blokksémáját, és láthatjuk a legfontosabb CDS/ISIS parancsokat is.

A HELP parancs hatására ún. HELP környezetbe kerül a felhasználó. Ilyenkor a HELP lapozó parancsait (+ ill. -) és a HELP kulcsszavakat "érti meg" a program, minden más esetben hibaüzenetet kapunk. A HELP környezetből egy 'üres' (paraméter nélküli) ENTER segítségével lehet kijutni.

HELP üzemmódban kétféle módon is kaphat lapozási tanácsot:

- Ha végigolvasta a képernyőt, és alul a "--- MORE ---" szöveget látja, akkor az adott szöveg folytatását valamely CICS lapozóparanccsal kérheti, ha pedig alul "--- END ---" áll, akkor ennek az információegységnek vége van. Sormódú terminálokön a következö oldalt egyszerűen az ENTER billentyű megnyomásával lehet megkapni.
- Az egyes információegységek végén lapozási tanács található. A "====>" jelzés értelme: lapozzon tovább, a "*****" jelzés pedig az információegység végét jelzi.

Természetesen mindkét esetben továbblapozhat a következö HELP egységre a "+" paranccsal, vagy visszalapozhat egy előzőre a "-" paranccsal.

Az ISIS HELP információk többnyire úgy vannak megtervezve, hogy a program egyszerre pontosan egy képernyőnyi információt jelenítsen meg. Ennek megfelelően az első eset csak ritkán fordul elő.

A CDS/ISIS on-line rendszere által nyújtott HELP (tanácsadó) szolgáltatás a "CDS/ISIS TERMINAL OPERATOR MANUAL" képernyős, többnyelvű változata, kiegészítve az adatbázisok leírásával. Az adatbázisok leírását a HELP 'adatbázisnév' parancs segítségével kaphatjuk meg. Az egyes adatbázisokhoz tartozhatnak további HELP kulcsszavak is, melyeket maga az adatbázishoz tartozó HELP leírás ad meg. Az egyes adatbázisok leírásai megadják a hivatkozott adatbázis rekordjaiban szereplő mezők nevét és azt az információt is, hogy ezen mezők közül melyeknek a tartalma (és milyen formában) került bele a keresés során elsődlegesen használt mutatóba (invertált file).

INFO helyi hírek

Az INFO parancs hatására néhány képernyőnyi közérdekű, a számítóközpont, az ott működő ISIS verzióra és adatbázisokra vonatkozó hírt olvashatunk a terminálon.

Ha pl. nem tudjuk, hogy milyen egyéb adatbázisok vannak az adott szolgáltatónál, akkor nemcsak az esetleg rendelkezésünkre álló nyomtatásban megjelent segédleteket használhatjuk, hanem a szolgáltató által biztosított online információt is. A SZTAKI HOST-2 rendszerben az INFO parancsra válaszul kapunk néhány képernyőnyi információt (minden egyes képernyő elolvasása után nyomjuk meg az ENTER gombot). A második képernyőn szerepel a szolgáltatott adatbázisok listája. Válaszszuk ki a kívánt adatbázist, és gépeljük be a megfelelő CHANGE parancsot!

LIMITS keresési határok beállítása

A parancsnak paraméterként '/'-rel elválasztva megadhatjuk a keresés alsó és felső határát kijelölő ISIS MFN-eket.

RECALL keresőkérdések listájának megtekintése

A parancs hatására a képernyőn megjelenik a keresés kezdete (vagy az utolsó FLUSH parancs kiadása) óta feltett keresőkérdések listája. A listában megtalálható a kérdés sorszáma, annak az adatbázisnak a neve, ahol a kérdést feltettük, a találatok száma és maga a feltett kérdés. Figyelem! A keresőkérdés kifejezés egy kicsit félrevezető, hiszen itt nem csak a feltett kérdés hanem a találatok is megőrződnek és felhasználhatók egy következő kérdésben.

TEXT találatok rostálása

Ha a megadott keresőkérdés túlságosan sok találatot eredményez, a találatokat meg lehet rostálni a rekordok tartalma alapján is. A TEXT parancs használatához azonban szükség van a rekordok pontos szerkezetének ismeretére. Az egyes adatbázisokhoz tartozó HELP-ek megadják ugyan az adott adatbázis rekordjainak struktúráját, a TEXT parancsot azonban csak valamelyes gyakorlat megszerzése után használjuk. Az adatbázisok építői megpróbálták a mutatóban elhelyezni minden olyan kulcsszót és egyéb információt, amellyel a találatok száma a megfelelő szintre csökkenthető.

Néhány keresés némi magyarázattal fűszerezve

Az UNI hálózatkezelő program segítségével az NPA-t (Nemzeti Periodika Adatbázis) fogjuk lekérdezni. Az UNI eljárás meghívásakor a következő üzenetek jelennek meg:

*****
Belépés a SZTAKI HOST1-be ISIS felhasználóként

ISIS USERID: ISIS

*****

ISIS jelszó:

Az UNI eljárás esetünkben olyan, hogy a hálózat felhívása előtt megkérdezi az ISIS jelszót és ezt a jelszót a megfelelő pillanatban automatikusan megadja az ISIS-nek.

A felhasználó által megadott jelszó a képernyőn nem látszik.

Ezek után az UNI eljárás végrehajtásával az UNI program megpróbálja felépíteni a PC és a nagyszámítógép között a hálózati kapcsolatot.

Miközben az UNI program építi ezt a kapcsolatot, a képernyő alján lévő ún. státusz sorban folyamatosan tájékoztatja a felhasználót arról, hogy a kapcsolat felépítésében hol tart. Ha a kapcsolat felépítése sikertelen, ezt az UNI eljárás egy magyarázó hibaüzenettel jelzi.

A bejelentkezési eljárás végén az UNI kiírja a "Kilépés: F3" szöveget. Ez azt jelenti, hogy létrejött a kapcsolat az ISIS és a terminál között és a kapcsolatot az F3 gomb megnyomásával lehet megszakítani.

adunk -, az ISIS nem engedélyezi az állománymódosító parancsok végrehajtását. Vannak olyan adatbázisok is, amelyeknél az on-line állomány építés nincs engedélyezve. Ilyenkor a fenti üzenet sem jelenik meg.

Fontos még tudni azt is, hogy bár a státusz sorban az UNI ilyenkor már kiírja azt, hogy az F3 gomb segítségével lehet megszakítani a kapcsolatot a HOST-tal, de mivel az ISIS lekérdezés még nem kezdődött el, az ISIS az UNI által kiadott EXIT parancsot sem "érti meg". Ha ilyenkor valaki megnyomja az F3 gombot, a hálózati kapcsolat elszakad, de ismételt keresési próbálkozásakor az ISIS ennél a pontnál fogja folytatni a kérdezősködést. Ezt az okozza, hogy az ISIS a hálózat hibája miatt megszakadt keresés folytatásaként kezeli az újra felépült kapcsolatot.

XX01R - Várom parancsát

Az ISIS a fenti üzenettel jelzi, hogy készen áll. A prompt után beírhatunk egy tetszőleges ISIS parancsot.

-->help npa

-- PAGE --

NPA - Az NPA (NEMZETI PERIODIKA ADATBÁZIS)

Az NPA (NEMZETI PERIODIKA ADATBÁZIS) a magyarországi könyvtárakban fellelhető, az 1981 óta bármely tárgykörben megjelent külföldi kiadványok (tudományos, műszaki és ismeretterjesztő hetilapok, évkönyvek stb.) szabványos bibliográfiai és tematikus adatait tartalmazza, összekapcsolva a könyvtárak által - a 7/1985.(IV.26.) MM sz. rendelet alapján - bejelentett állományi adatokkal.

A rendszer részei: NPA - Folyóirat-adatok
 THNP - Az NPA adatbázis tezaurusza
 NPAL - Könyvtár-adatok adatbázis

Az adatbázis állapota: 1988.11.01.

Aktualizálás: évente

Szolgáltatás: hétfő-péntek: 9-12

Adatbázis tulajdonos: ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

HU 1827 Budapest, Budavári Palota F ép.

Adatbázis felelős: Tószegi Zsuzsa (NPA Szerkesztőség)

Továbblapozási lehetőség:=====> +

-- END --

A fenti paranccsal ún. HELP környezetbe kerültünk. Minden adatbázishoz tartozik HELP leírás, ennek a leírásnak

az eleje jelent meg a képernyőn. A 'Továbblapozási lehetőség' kezdetű sor végén található '+' jel arra utal, hogy az ismertetésnek folytatása is van. Ennek ellentmondani látszik az, hogy a képernyő alján az '-- END --' szöveg található. Ennek az oka az, hogy az ISIS HELP leírásai általában úgy vannak megtervezve, hogy egy leírás egy képernyőnyi információt tartalmaz. A HELP leírások között egyrészt a '+' és a '-' jelek, másrészt a HELP kulcsszavak segítségével lehet közlekedni.

-->+

-- PAGE --

NPA1 - Az NPA (Nemzeti Periodika Adatbázis) II.

A külföldi folyóiratok 1981 előtti bibliográfiai, állományi és lelőhely-adatairól az Országos Széchényi Könyvtár közreadásában megjelent kiadványok tájékoztatnak:

*

Külföldi időszaki kiadványok (KIK) a magyar könyvtárakban a 17. századtól 1970-ig : retrospektív lelőhely-jegyzék.-
Bp. : OSZK, 1982-

*

Kurrens külföldi folyóiratok a magyar könyvtárakban : lelőhelyjegyzék. - 1962-1973. - Bp. : OSZK, 1962-1973

*

Kurrens időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban : lelőhelyjegyzék. - 1974/75-1980/82. - Bp. : OSZK, 1976-1984

*

Az NPA adatbázisban még nem szereplő, de a könyvtárak által már bejelentett új állományi adatokról, valamint az újonnan beszerzett külföldi folyóiratokról telefon - tájékoztatást nyújt az

*

OSZK Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa,
NPA Szerkesztőség, Tel: 757-533 m:165, 167, 168

Továbblapozási lehetőség:=====> +

-- END --

A fenti példában a '+' segítségével kértük a következő oldalt a leírásból. A következő utasításban azonban egy HELP kulcsszót adunk meg. Figyelem! itt tehát nem a help parancsot adjuk ki - hiszen már benne vagyunk a HELP környezetben - hanem a HELP kulcsszóhoz tartozó leírást kérjük.

CDS/ISIS

-->help

          -- PAGE --
HELP - ----- H E L P (tanácsadó) szolgáltatás -----

Ez a szolgáltatás a CDS/ISIS rendszer használatát segíti. Ha tanácsra van szüksége, üsse be a billentyűzetten:

HELP XXX

Továbblapozási lehetőség:====> +
          -- END --

-->help intr

1002W - HELPINTR : mint HELP-parancs érvénytelen - módosítsa és küldje el újra

A fenti próbálkozás - mint látható - hibaüzenetet eredményez. A sikertelenségnek az az oka, hogy a lekérdező megfeledezett arról, hogy már HELP környezetben van, és ismét ki akarta adni a HELP parancsot. Az ismételt próbálkozás már sikerrel jár:

-->intr

          -- PAGE --
INTR - ALAPINFORMÁCIÓK

A CDS/ISIS on-line rendszere által nyújtott HELP (tanácsadó) szolgáltatás a "CDS/ISIS TERMINAL OPERATOR MANUAL" tartalmának képernyős megjelenítését teszi lehetővé. Az egyes információegységek olvashatók egymás után ("+"), vagy elérhetők kulcs alapján. A kulcs lehet egy CDS/ISIS parancs, egy hibaüzenet kód, vagy más a HELP szolgáltatás céljára bevezetett kódszó.

Továbblapozási lehetőség:====> +
          -- END --

Keressünk meg egy folyóiratot. Tegyük fel, hogy emlékszünk arra, hogy a folyóirat neve BIO-val kezdődik. Az EXPLORE paranccsal megnézzük a mutatóban található BIO kezdetű szavakat.

-->exp bio

NO.	POSTING	TERM
1	7	BIO
2	2	BIO-INTEGRAL RESOURCE CENTER
3	1	BIO,&,GE,E
.	.	.
16	3	BIO,BU,,,
17	1	BIO,CH,,,
18	1	BIO,CH,HO,,
19	1	BIO,CY,,,
20	1	BIO,DI,,,

Az NPA adatbázis mutatójában megtalálhatók az egyes folyóiratok ún. kulcsolt főcímei. (A kulcsolt főcím a főcím első négy szavának meghatározott számú kezdőbetűiből áll: "3,2,2,1". A címkezdő névelőt figyelmen kívül kell hagyni. Rövid címeknél az adathiányt vessző helyettesíti.) A fenti listában szereplő tételek többsége (pontosabban az első kettő kivételével mindegyik) éppen ilyen kulcsolt főcím volt. Tegyük fel, hogy emlékeinkben kutatva az is eszünkbe jut, hogy a keresett folyóirat nevében a bulletin szó is szerepelt, közelebbről is megnézzük azokat a tételeket, amelyek a fenti listában a 16-os sorszámot kapták.

-->=16

```

-- PAGE --
QUERY ELEMENT #1
-----
P      3      BIO,BU,,,
T      3 - #1: BIO,BU,,,
-- END --

```

A fenti parancsban a 16-os számmal a "BIO,BU,,," karaktersorozatra hivatkoztunk röviden és főleg az elírás veszélye nélkül. Ezt a rövidítést csak az EXPLORE parancsot követő első keresőkérdésben használhatjuk.

Azt már az EXPLORE parancsra kapott válaszból is megtudtuk, hogy az adatbázisban a fenti keresőkérdést kielégítő rekord három darab van. Most azonban létrejött egy 1-es sorszámú kérdés, amelynek elemeit a képernyőn meg is tekinthetjük.

A DISPLAY parancs segítségével megtekintjük a folyóiratok néhány adatát.

-->d tal

-- PAGE --

011087 gbr kurrens Biomass bulletin.
 011041 gbr kurrens Biotechnology bulletin
 000889 usa kurrens The biological bulletin

Minden adatbázishoz tartozik néhány megjelenítő formátum. Ezek a megjelenítő formátumok különböző felhasználói igényeket elégítenek ki, vagy az adatokat különböző mélységekben tárják fel. Az NPA adatbázishoz három lényegesen különböző megjelenítő formátum tartozik. A nevük: full, bibl, tal. A fenti DISPLAY parancsban a 'tal' nevű megjelenítő formátum szerinti rekordkiírást kértünk. A 'tal' formátum a rekordnak csupán néhány adatát adja meg. Ezen néhány adat alapján a kereső remélhetőleg el tudja dönteni, hogy valóban megtalálta-e a keresett folyóiratot, vagy tovább kell keresgélnie.

A 'tal' formátum első oszlopában az ISIS MFN (Master File Number) található. Ez a szám a további megjelenítések során felhasználható. A következő parancs a fenti lista második elemének kiírását kéri a 'full' formátum szerint.

-->d mfn=011041 full

-- PAGE --

N P A FOLYÓIRAT

ISIS-SZÁM : 011041

ISSN/KSSN SZÁM: ISSN 0261-6904
 KIADVÁNY ÁLLAPOTA: kurrens
 KIADVÁNY TÍPUSA: folyóirat
 PERIODICITÁS: havonként
 KIADÓ ORSZÁG: gbr
 FŐCÍM: Biotechnology bulletin
 MEGJELENÉSI ADAT: London : Scientific and Technical Studies
 INDULÁS/MEGSZŰNÉS: 1.vol.(1982) -
 HORDOZÓ: hagyományos
 KULCSCÍM: Biotechnology bulletin
 HIVATKOZÁSI CÍM: Biotechnol. bull.
 MELLÉKLAP CÍME: Biotechnology reports = ISSN 0264-0384
 OSZTÁLYOZÁSI JELZET: (H8)
 TELJES ÁLLOMÁNY: 4.vol.(1985) - 5.vol.(1986)
 LELŐHELY KÓDOK: B 4
 RÉSZLETES ÁLLOMÁNY: 4.vol.: B 4
 5.vol.: B 4

-- END --

-->

A 'full' megjelenítési formátum a folyóirat részletes adatait tartalmazza a "közönséges halandók" (nem könyvtárosok, és egyéb beavatottak) számára is érthető formában.

Mivel a CICS kírta a képernyőre a teljes rekordot - ezt jelzi az '-- END --' üzenet a végén - az ENTER gomb felesleges megnyomása az alábbi információs üzenetet eredményezi:

SP06I - Nincs (több) megjeleníthető rekord - várom parancsát

A következő utasításban az NPA másik részletes megjelenítő formátumát használjuk. Ez szabványos könyvtári katalóguscédula formában adja meg az adatokat.

-->d bibl

-- PAGE --
N P A FOLYÓIRAT - - - - - ISIS-SZÁM : 011087

gbr

Biomass bulletin. - London : Multi-Science Publishing Co. Ltd
Indulás/megszűnés: 1.vol.(1981) - . - Hordozó: hagyományos
ISSN 0262-7183 = Biomass bulletin

OSZT.: (EB),(GB),(MP)

Teljes állomány: 2.vol.(1982/83){1983} - 5.vol.(1985/86){1986}
Lelőhely kódok: B 5

Részletes állomány:

2.vol.: B 5
3.vol.: B 5
4.vol.: B 5
5.vol.: B 5

-- MORE --

A '-- MORE --' szöveg azt jelzi, hogy lenne még megjelenítendő adat, - nevezetesen a másik két folyóirat adatai, hiszen most nem választottunk ki az MFN paraméterrel az utolsó keresőkérdés találatai közül egyet - a következő parancs megadásával azonban ennek megtekintésétől most eltekintünk.

-->change npal

A fenti parancs hatására az ISIS az NPA adatbázisból az NPA könyvtári adatbázisába, az NPAL adatbázisba lép át. Az NPA adatbázisban való keresés közben kiderült, hogy a

-- PAGE --

N P A KÖNYVTÁR

- - - - -

ISIS-SZÁM :000469

B 4

Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár
1088 Budapest
Múzeum u. 17.

POSTAI CÍM: Budapest
1428 PF. 12

TELEFON: 144-069

SZOLGÁLTATÁSOK: korlátozottan kölcsönöz
helyben olvasás van
készítenek szabadszemmel olvasható másolatot
készítenek mikrofilm-másolatot
készítenek mikrofilmlap másolatot

SELEJTEZÉS: a kiadványokat állományba veszik és öt évnél
tovább megőrzik

-- END --

A fenti parancsban nem adtunk meg semmilyen paramétert. Ilyenkor az ISIS az utoljára használt (vagy ha ilyen még nem volt, az alapértelmezés szerinti) megjelenítési formátum alapján, az utoljára feltett keresőkérdés rekordjait jeleníti meg. Mivel az utolsó kérdéshez egyetlen találat tartozott, ennek adatai jelennek meg a képernyőn.

-->recall

-- PAGE --

NO.	DBN	HITS	TERM
001	NPA	000003	="BIO,BU,,,"
002	NPAL	000001	= B 4

-- END --

A RECALL parancs hatására a képernyőn megjelenik az eddig feltett kereső kérdések listája.

Látszik, hogy adatbázis váltáskor nem törlődnek a kereső kérdések. A #1 ill. #2 kérdés ismételt használatakor a megőrzött találatokat használja a rendszer. Ily módon a megőrzött keresés kifejezés azt jelenti, hogy a kereső kérdés és a hozzá tartozó találatok együttesen tárolódnak. Ha most kiadnánk pl. az EXECUTE #1 parancsot, akkor

a kérdés és találati halmaz pár az NPAL adatbázisban is kiértékelődne és új találatszám és új keresőkérdés keletkezne.

Az érdekesség kedvéért most próbáljunk meg egy olyan kérdést feltenni, amelyre sok találatot fogunk kapni.

-->= b\$

```

      -- PAGE --
QUERY ELEMENT #3
-----
P      1      B 1
P      1      B 10
P      1      B 100
P      1      B 100/1
P      1      B 100/2
.
.
.
P      1      B 1049
P      1      B 1051
      -- MORE --

```

Az ISIS elkezdte összerakni a választ és a képernyőn megjelenítette a részeredményeket. A 'b' kóddal kezdődő könyvtárak száma több, mint ami egy képernyőn elfér, így a képernyő alján a '---MORE---' jelent meg. A lapozó paranccsal megnézhetjük a továbbiakat, vagy egy ISIS paranccsal áttérhetünk egy újabb funkcióra.

-->change mued

Most a további gyakorlást egy másik adatbázisban folytatjuk. A MUED adatbázis a Budapesti Műszaki Egyetemen megvédett egyetemi doktori disszertációk adatait tartalmazza.

===== BUDAPESTI MUSZAKI EGYETEM =====

BBBBBBBBBB	MMM	MMM	EEEEEEEEEE	
BBBBBBBBBB	MMMM	MMMM	EEEEEEEEEE	M U E D
BBB BBBB	MMMMM	MMMMM	EEEE	
BBB BBBB	MMM	MMMMM	EEEE	BUDAPESTI MUSZAKI
BBBBBBBBBB	MMM	MMM	EEEEEEE	EGYETEM KOZPONTI
BBBBBBBBBB	MMM	M	EEEEEEE	KONYVTARA
BBB BBBB	MMM	MMM	EEEE	
BBB BBBB	MMM	MMM	EEEE	EGYETEMI DOKTORI
BBBBBBBBBB	MMM	MMM	EEEEEEEEEE	DOLGOZATOK
BBBBBBBBBB	MMM	MMM	EEEEEEEEEE	ADATBAZISA

KESZULT AZ IIF PROGRAM TAMOGATASAVAL

=====

1988 - MTA SZTAKI

-->

1208R - Ha javítani vagy módosítani akar, adja meg a jelszót; különben nyomja meg az ENTER gombot!

-->

OP01I - Az adatbázisok megnyitása folyik - kérem várakozzon

A fenti üzenet azt jelzi, hogy a CICS elindítása óta ezt az adatbázist még nem használták. Ilyenkor a rendszer saját adminisztrációja a szokásosnál hosszabb időt vesz igénybe, erről az esetleg türelmetlenkedő felhasználót az ISIS ezzel az üzenettel tájékoztatja.

XX01R - Várom parancsát

A MUED adatbázis ún. prefix adatokat is tartalmaz. A mutató létrehozásakor az adatbázis építői úgy intézkedtek, hogy egyes mezők tartalma elé megkülönböztető információk, prefixek kerüljenek. Azért, hogy pl. a doktori disszertációk szerzőit a dolgozattípusokban előforduló nevektől már a mutatóban el lehessen választani, a szerzők neve elé a 'SZER=' prefixet helyezték. Ha tehát egy ismert szerző egyetemi doktori disszertációjának adatait keressük, ezt a prefixet a keresőkérdésbe is bele kell tenni.

Vigyázat! Ha a keresett szövegben vezérlő karakterek (*, +, ^, stb.) is vannak, akkor a kifejezést "'" jelek közé kell tenni, különben az ISIS megpróbálja őket értelmezni. Az '=' jel azonban nem tartozik a különleges jelek közé.

-->= szer=ha

-- PAGE --
 QUERY ELEMENT #3

 P 0 SZER=HA *** NOT FOUND
 T 0 - #3: SZER=HA
 -- END --

A fenti sikertelenség oka az volt, hogy a nevet csonkolva adtuk meg, a '\$' jelet azonban kifelejtettük a kifejezésből.

-->= szer=hajdu\$

-- PAGE --
 QUERY ELEMENT #4

 P 1 SZER=HAJDU HAJNALKA
 P 3 SZER=HAJDU LÁSZLÓ
 P 1 SZER=HAJDU LÁSZLÓNÉ
 P 1 SZER=HAJDUCZKY GÉZÁNÉ GERGELY IRÉN
 P 1 SZER=HAJDUK ÁGNES
 T 7 - #5: SZER=HAJDU\$
 T 7 - #4: #5
 -- END --

A fenti példa jól illusztrálja az ISIS-nek azt a sajátosságát, hogy egy ügyes keresőkérdéssel statisztikai információkhoz lehet jutni.

-->= nemz\$

-- PAGE --
 QUERY ELEMENT #5

 P 5 NEMZETKÖZI
 T 5 - #6: NEMZ\$
 T 5 - #5: #6
 -- END --

-->= #5 + magy\$

-- PAGE --
QUERY ELEMENT #6

T 5 - #5
P 26 MAGYAR
P 2 MAGYARORSZÁG
P 7 MAGYARORSZÁGI
P 11 MAGYARORSZÁGON
T 45 - #7: MAGY\$
T 1 - #8: #5 + #7
T 1 - #6: #8

-- END --

-->d

-- PAGE --

K-0640

Olajos József

A magyar gépipari struktúra alakulása, különös tekintettel a nemzetközi munkamegosztás további fejlődésére / Olajos József. - Műszaki doktori értekezés ; Budapesti Műszaki Egyetem Gépész. Kar

. - 1966. - 205 fol. ; 30 cm

Bibliogr.: fol. 202-205.

658.628.011.1; 621

-- END --

-->= nemz\$ * magy\$

-- PAGE --

QUERY ELEMENT #8

P 5 NEMZETKÖZI
T 5 - #9: NEMZ\$
P 26 MAGYAR
P 2 MAGYARORSZÁG
P 7 MAGYARORSZÁGI
P 11 MAGYARORSZÁGON
T 45 - #10: MAGY\$
T 49 - #11: #9 * #10
T 49 - #8: #11

-- END --

A fenti hosszabb keresés már összetett kérdések megfogalmazására is mutat példát.

-->exit

XX03I - Visszatérek a C.I.C.S.-be

CDS/ISIS

-->

Az EXIT utasítással befejezzük az ISIS adatbázisok lekérdezését. Az önálló próbálkozásokhoz mindenkinek sok sikert kívánunk.

A. Melléklet A kapcsolat megteremtése és elbontása az UNI és a CDS/ISIS programok között

A kapcsolat felépítése

A UNI program eljárása először a hálózati kapcsolatot építi fel egy bizonyos szolgáltató számítógéppel, ezután aktivizálja az ezen a gépen működő operációs rendszer elemeket, meghívja a CDS/ISIS programot és kiválaszt egy CDS/ISIS adatbázist. Ha egy számítógép több olyan CDS/ISIS adatbázist is szolgáltat, amelyek érdeklik Önt, akkor érdemes UNI eljárását úgy megírni, hogy ez csak az ISIS rendszert hívja meg, s amikor a CDS/ISIS kéri az adatbázis nevét, akkor Ön ezt már a PC billentyűzetén adhatja be.

Mi a teendő ha valaki nem rendszeresen keres egy vagy több adatbázisban, hanem aktuális problémájához keres információkat? Először is meg kell állapítani, hogy létezik-e valamelyik szolgáltató számítógépen olyan CDS/ISIS adatbázis, amelynek témája, gyűjtőköre valószínűvé teszi, hogy tartalmaz az igényeinek megfelelő információt. Ehhez tanulmányozhatja az adatbázisszolgáltatók által kiadott nyomtatott adatbázis-ismertetőket, vagy pedig az IIF hálózat egyik szolgáltató számítógépen elérhető tudakozó adatbázishoz ("adatbázisok adatbázisa") fordulhat. Ez utóbbi adatbázis egy speciális UNI parancseljárással érhető el kényelmesen. Szerezze be ezt a parancseljárást a SZTAKI-tól!

Ha megvan a megfelelő adatbázis, még azt is tudni kell, hogy ez az adatbázis melyik szolgáltató számítógépen fut, és hogy ennek a számítógépnek mi a hálózati címe. Ha van Önnek joga (szerződése) ezen szolgáltató adatbázisát használni, akkor az UNI programot úgy kell elindítani (pl. egy megfelelő menüpontról), hogy az UNI ne hajtson végre semmiféle bejelentkező eljárást. Ezeket a műveleteket most Önnek kell elvégeznie. Az ehhez szükséges tudnivalókat az alábbiakban dióhéjban összefoglaljuk. A részletes információk a megfelelő kézikönyvekben találhatóak (lásd Irodalomjegyzék).

a) Az első lépés a hálózati kapcsolat felépítése. Ehhez az UNI programot "vonalra kell kapcsolni", vagyis a program által adott

UNI>

parancskérő üzenetre ("prompt"-ra) a

C

parancsot kell megadni (C a connect szó első betűje). Ettől kezdve a hálózati csatolóegységgel (LANP-BOX, WANP-BOX vagy NEDIX) állunk kapcsolatban. Most részletesen ismertetjük azt az esetet, amikor a kapcsolatot WANP-BOX-on keresztül építjük fel. Ha leütjük az ENTER gombot, akkor a PAD (a WANP-BOX-ban futó hálózati program) azonosítja magát, majd jelzi, hogy "vezérlő módba" került-e, és ha igen, a következő sor elejére kiír egy * jelet. Ez a jel azt jelenti, hogy a PAD kapcsolatépítésre készen állva várja a hálózati címet.

A példa kedvéért hívjuk fel a SZTAKI HOST-2 szolgáltatót (minden szolgáltatónak más a hálózati címe!):

```
select,2801006458
```

Ha a PAD képes volt a kapcsolatot felépíteni, akkor

```
COM
```

```
CONNECTED TO TY.00
```

kezdetű üzenetet kapunk, ha a kapcsolat felépítése nem volt lehetséges, akkor valamilyen

```
CLR...
```

kezdetű üzenet jelenik meg. (Az üzenet további része arról tájékoztat, hogy miért nem lehetséges a kapcsolatot felépíteni. Lásd a megfelelő kézikönyvet.)

b) Második lépésként a számítógépen futó operációs rendszer egyes elemeit kell aktivizálni a megfelelő parancsokkal. Ennek módja a különböző szolgáltatóknál más és más. A példának választott SZTAKI HOST-2 szolgáltatónál ez a lépés automatikusan végrehajtott, és jelentkezik az operációs rendszer terminálforgalmat vezérlő eleme, a CICS:

```
{((((((((((((((((  
CICS TWX  
...
```

Erre a parancsra válaszul be kell írni a logikai terminál azonosítót. Ugyanis minden egyes felhasználó saját "logikai terminált" kap a SZTAKI-tól, amikor jogot szerez a SZTAKI által üzemeltetett adatbázisok használatára.

A válasz tehát például: (Figyelem! NAGY BETŰK használandók!).

```
AWXF
```

Ha ez egy érvényes logikai terminál név, akkor a válasz:

DFH1025 READY

-->

Ha a név érvénytelen, vagy ha a logikai terminál foglalt, mert valaki már használja a terminált, akkor hibaüzenetet kapunk. Érvénytelen terminál azonosító esetén például a

DFH1027 INVALID TERM IDENT ...

kezdetű üzenet jelenik meg. Ilyenkor vagy próbáljuk helyesen megadni a terminálnevet, vagy másik névvel próbálkozunk, vagy bontuk le a kapcsolatot.

Ha a

((((((((((((((((

sor nem jelenik meg, azt jelenti, hogy a kapcsolat létrejött ugyan, de a CICS nem működik (pl. szolgáltatási időn kívül hívtuk).

Ha a CICS rendelkezésre áll, akkor hívhatjuk a CDS/ISIS-t. A példának választott SZTAKI HOST-2 szolgáltatónál az AIDS/ISIS rendszer üzemel, ezért hívható a magyar nyelvű változat, ehhez a CDS/ISIS promptere (-->) után az

ISIH

parancsot kell beírni (az angol nyelvű változat az ISIS parancssal indítható). Ha erre a parancsra

DFH...

kezdetű választ kapunk, akkor a CICS nem tudta a CDS/ISIS-t elindítani. Általában minden DFH... kezdetű üzenet a CICS-től származik. (Értelmezése a CICS üzeneteket tartalmazó kézikönyvben található. Lásd Irodalomjegyzék.)

Ha viszont a válasz:

XX09R - Kérem a CDS/ISIS felhasználói azonosítót, vagy 'EXIT'

-->

akkor a felhasználónak azt az azonosítót kell válaszul megadnia, amelyet a szolgáltatótól kapott. A példának választott SZTAKI HOST-2 szolgáltatónál ez az azonosító mindenkinek: ISIS. Ezt kell válaszul beírni.

CDS/ISIS

Ezután az

XX08R - Kérem a CDS/ISIS jelszót, vagy 'EXIT'

-->

üzenet jelenik meg. A felhasználó a jelszót is a szolgáltatótól kapja. A SZTAKI HOST-2 szolgáltatónál a jelszó: ISIS. Ezt kell válaszul beírni.

Ha a felhasználói azonosító és a jelszó érvényes, akkor az ún. CDS/ISIS bejelentkező információ jelenik meg a képernyőn:

U N E S C O -- C D S / I S I S A PRODUCT OF PRS/LAD

Ha kérdése vagy problémája van a CDS/ISIS rendszerrel kapcsolatban, hívja a fel a 290-210/425 telefonszámot.

Most adja meg az adatbázis nevét!

Ha a felhasználói azonosító és a jelszó nem volt érvényes, akkor a következő üzenet jelenik meg:

XX10R - Azonosító/jelszó érvénytelen - kérem a CDS/ISIS felhasználói azonosítót, vagy 'EXIT'

-->

Erre válaszul megismételhetjük a felhasználói azonosítót, majd a jelszó beadását, vagy EXIT válasszal kiléphetünk a CDS/ISIS-ből.

Ha a bejelentkező információ van a képernyőn, és tudjuk, hogy mi a neve annak a CDS/ISIS adatbázisnak, amelyet használni akarunk, akkor ezt gépeljük be. Ha nem tudjuk a nevet, akkor nézzük meg a szolgáltató által biztosított segédleteket. A példának választott SZTAKI HOST-2 szolgáltatónál ilyenkor leüthetjük az ENTER billentyűt, és válaszul kapunk néhány képernyőnyi információt (minden egyes képernyő elolvasása után nyomjuk meg az ENTER billentyűt!). A második képernyőn szerepel a szolgáltatót adatbázisok névsora. Válasszuk ki a kívánt adatbázist, és gépeljük be a nevét, majd nyomjuk meg az ENTER-t. Ha az adatbázis nevét rosszul írtuk be, akkor ezt az üzenetet kapjuk:

1203R - Ilyen adatbázist nem ismerek - kérem az adatbázis nevét!

Válaszul írjuk be az adatbázis nevét helyesen, vagy az EXIT paranccsal lépünk ki a CDS/ISIS-ből. Ha az adatbázis kiválasztása

A. Melléklet Kapcsolat az UNI és a CDS/ISIS között

rendben megtörtént, akkor általában az adatbázis bejelentkező információja jelenik meg a képernyőn. A példának választott SZTAKI HOST-2 rendszerben ebből az információból megtudhatjuk, hogy ki az adatbázis tulajdonosa, ki a szolgáltató (üzemeltető), mi az adatbázis gyűjtőköre, témája stb. Ha végigolvastuk a képernyőt, nyomjuk meg az ENTER gombot.

Ha megjelenik a

XX01R - Várom parancsát

-->

üzenet, akkor a CDS/ISIS használatra készen áll.

Az UNI bejelentkező eljárások általában egészen idáig, az adatbázis bejelentkező információjának megjelenítéséig elvégzik a szükséges tevékenységeket, az eddig leírt parancsok beadását.

Az UNI és a CDS/ISIS kapcsolatának elbontása

Ha nem akarjuk tovább használni a CDS/ISIS-t, vagy egy olyan CDS/ISIS adatbázist akarunk használni, amelyik egy másik szolgáltatónál van, akkor az UNI és a CDS/ISIS kapcsolatát el kell bontani (és a másik szolgáltatót fel kell hívni).

Ha az UNI program bejelentkező eljárása építette fel a kapcsolatot, akkor nincs más dolgunk, mint a PC-n az F3 gombot megnyomni. Ennek hatására az UNI elvégzi a bontáshoz szükséges lépéseket, és visszajutunk oda, ahonnan hívtuk az UNI-t. Ha menüből hívtuk, akkor visszatérünk ehhez a menühöz, és választhatunk egy újabb CDS/ISIS hívást, vagy akármi mást, ami a menün szerepel.

Ha Önnek van ilyen menürendszere, akkor ne is olvassa tovább ezt a fejezetet, a továbbiakra ugyanis nem lesz gondja.

Ha viszont a kapcsolatot "kézzel" építette fel, akkor a bontást is kézzel kell elvégeznie.

a) Az első lépés a CDS/ISIS rendszer elengedése. Ehhez az

EXIT

parancsot kell beadnia. Erre válaszul megjelenik a

XX03I - Visszatérek a C.I.C.S.-be

üzenet, és a kapcsolat a CDS/ISIS-el megszakad. Amit ezután a billentyűzeten beírunk, azt már a CICS fogja értelmezni.

b) A második lépésben elbúcsúzunk a CICS-től és az operációs rendszertől: adjuk be a CICS-nek a

CSSF LOGOFF

parancsot. A válaszul kapott üzenet:

DFH3506I 10:22:39 SIGN-OFF IS COMPLETE

...

jelzi, hogy a logikai terminál és a CICS kapcsolata megszakadt. Ennek eredményeképpen egyébként megjelenik a bejelentkezéskor már megismert üzenet, amelyre akkor válaszként a terminál azonosítóját adjuk be:

CICS TWX

Erre most ne válaszoljunk!

c) A harmadik lépés a hálózati kapcsolat elbontása. Ehhez a PAD-et az eddigi adatátviteli üzemmódból vezérlő módba kell átvinni, ezért üssük be a CTRL-P karaktert (a CTRL és a P billentyűket egyszerre nyomjuk le). Ennek hatására megjelenik a * prompt, jelezve, hogy a PAD parancsot vár. Válaszul írjuk be a

CLR

parancsot. Válaszként a kapcsolat elbontásának nyugtázását kapjuk, majd a * promptot, ami jelzi, hogy a PAD vezérlő módban van (újabb kapcsolatépítésre vár).

CLR CONF

*

d) A negyedik lépés az UNI program leállítása. Ehhez először nyomjuk meg az F3 gombot. A megjelenő

UNI>

üzenet jelzi, hogy az UNI program parancsra vár. Adjuk be a

QUIT

parancsot, és ennek hatására visszatérünk oda, ahonnan az UNI-t hívtuk, ha menüből hívtuk, akkor a menübe.

B. Melléklet: Irodalomjegyzék

1. UNI 2.0 User Network Interface. Felhasználói kézikönyv.
(IIF Dokumentumok.) MTA SZTAKI, Budapest, 1988. november.
2. CDS/ISIS Terminal Operator Manual.
Rev. 7, Release 4.6. Unesco 1987.
3. Customer Information Control System / Operating System
Virtual Storage (CICS/OS/VS). Messages and Codes.
Version 1, Release 6. IBM Corporation, 1982.
4. IIF Adatbázisok. Referencia lapok gyűjteménye.
(IIF Dokumentumok.) MTA SZTAKI, Budapest, 1989. február.
5. Az intézeti hálózat szolgáltatásai. Felhasználói ismertető.
MTA SZTAKI, Budapest, 1988.

Hozott anyagról sokszorosítva

8918709 MTA Sokszorosító, Budapest F. v.: dr. Héczey Lászlóné

